

Nazwa instytucji

Książnica Cieszyńska

Tytuł jednostki/Tytuł publikacji

Szkolnictwo polskie za Olzą w świetle cyfr.

Liczba stron oryginału

8

Liczba plików skanów

8

Liczba plików publikacji

9

Sygnatura/numer zespołu

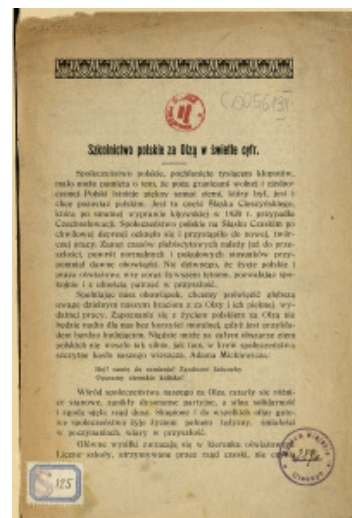
C II 005619

Data wydania oryginału

[1924]

Zdigitalizowano w ramach projektu pt.

**Udostępnienie cieszyńskiego dziedzictwa
piśmienniczego on-line**

Fundusze Europejskie
Program Regionalny

Śląskie.

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

43.7.37.014/784) SL E.2

C.00561911

Szkolnictwo polskie za Olzą w świetle cyfr.

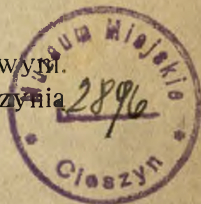
Spółeczeństwo polskie, pochłonięte tysiącem kłopotów, mało może pamiętać o tem, że poza granicami wolnej i zjednoczonej Polski istnieje piękny szmat ziemi, który był, jest i chce pozostać polskim. Jest to część Śląska Cieszyńskiego, która po smutnej wyprawie kijowskiej w 1920 r. przypadła Czechosłowacji. Spółeczeństwo polskie na Śląsku Czeskim po chwilowej depresji ocknęło się i przystąpiło do nowej, twórczej pracy. Zamęt czasów plebiscytowych należy już do przeszłości, powrót normalnych i pokojowych stosunków przypomniawszy dawne obowiązki. Nic dziwnego, że życie polskie i praca oświatowa wre coraz żywszem tętnem, pozwalając spokojnie i z ufnością patrzeć w przyszłość.

Spełniając nasz obowiązek, chcemy poświęcić głębszą uwagę dzielnym naszym braciom z za Olzy i ich pięknej, wydatnej pracy. Zapoznanie się z życiem polskim za Olzą nie będzie nadto dla nas bez korzyści moralnej, gdyż jest przykładem bardzo budującym. Nigdzie może na całym obszarze ziem polskich nie weszło tak silnie, jak tam, w krew społeczeństwa szczytne hasło naszego wieszczą, Adama Mickiewicza:

Hej! ramię do ramienia! Zgodnemi łańcuchy
Opaszmy ziemskie kolisko!

Wśród społeczeństwa naszego za Olzą zatarły się różnice stanowe, zanikły dysonanse partyjne, a silna solidarność i zgoda ujęła rząd dusz. Skupione i do wszelkich ofiar gotowe społeczeństwo żyje życiem pełnem tężyzny, śmiałości w poczynaniach, wiary w przyszłość.

Główne wysiłki zwracają się w kierunku oświatowym. Liczne szkoły, utrzymywane przez rząd czeski, nie czynią

zadość potrzebom społeczeństwa. O zaspokojenie tych potrzeb troszczy się Macierz Szkolna z siedzibą w Czeskim Cieszynie. Działalność jej wzrasta z każdym rokiem, a owoce tej pracy podnoszą społeczeństwo na duchu i zapał dla pracy oświatowej czynią coraz silniejszym i powszechniejszym.

Jak się przedstawia i rozwija publiczne i prywatne szkolnictwo polskie za Olza, mogą nas pouczyć wykazy statystyczne. Podajemy je tu w całej rozciągłości zarówno w celach informacyjnych, jako też po to, by dać materiał przysługujący historykowi szkolnictwa polskiego.

Podajemy najpierw ogólną tabelę, gdzie są wyszczególnione szkoły publiczne wedle powiatów i miejscowości. — Równocześnie tabela ta poucza, jak się przedstawia wzrost liczebny w ciągu ostatniego roku szkolnego.

Szkolnictwo publiczne.

Gmina	Ilu klasowa szkoła	Ile		1. I. 1923 Ilość		1. X. 1923		Ilość			U w a g a		
		klas zasad.	paralelek	chłopców	dziewcząt	R a z e m	chłopców	dziewcząt	R a z e m	naucz. kwal.		niekwalif.	naucz. poln. rozp.
Pow. Frysztat:													
Darków, ludowa	5 klas.	5	—	72	91	163	63	90	153	5	—	1	
Frysztat, „	5 „	5	1	173	164	337	121	131	252	6	—	1	
Frysztat, wydział.	3 „	3	2	128	87	215	137	84	221	6	—	1	
Karwina, wydział.	3 „	3	3	110	86	196	162	141	303	7	—	1	
Karwina, Solca lud.	5 „	5	—	121	140	261	115	127	242	5	—	1	
„ Czerwona	5 „	5	4	204	166	370	202	151	353	9	—	1	
„ sz. Henr.	6 „	6	5	404	128	532	353	119	472	11	—	—	
„ Sowiniec	5 „	5	2	156	152	308	143	139	282	7	—	1	
„ Granice	5 „	5	1	166	156	322	126	133	259	6	—	1	
„ Klasz. VI.	5 „	5	1	—	374	374	—	356	356	6	—	—	
Łazy	6 „	6	5	270	264	534	252	247	499	11	—	—	
Łąki	4 „	4	2	138	151	289	123	145	268	6	—	—	
Marklowice	5 „	5	—	119	134	253	103	130	233	5	—	—	
Olbrachcice	3 „	3	2	106	117	223	100	112	212	4	—	1	
Orłowa	6 „	6	2	169	159	328	161	152	313	8	—	—	
Piotrowice	5 „	5	—	127	107	234	103	113	216	5	—	1	
Raj	3 „	3	—	52	55	107	43	45	88	3	—	—	
Skrzeczoń	4 „	2	—	63	59	122	36	35	71	2	—	1	
Sucha Średnia	6 „	6	5	263	289	552	265	270	535	11	—	1	
Sucha Górna	6 „	6	5	302	278	580	272	263	535	10	—	1	
Stonawa I.	4 „	4	2	127	134	261	122	131	253	6	—	1	
Stonawa II.	3 „	3	—	50	52	102	36	48	84	3	—	1	
Stonawa III.	4 „	4	1	125	142	267	131	117	248	5	—	1	
Stare Miasto	4 „	4	—	51	59	110	35	39	74	2	—	1	
Zawada	1 „	1	1	46	48	94	30	36	66	2	—	—	

Gmina	Ilu klasowa szkoła	Ile		1. I. 1923 Ilość		Razem	1. X. 1923		Ilość			Uwaga	
		klas. zasadn.	paralelek	chłopców	dziewcząt		chłopców	dziewcząt	Razem	naucz. kwal.	niekwalifik.		naucz. rob. ręcz.
Pow. Cieszyn:													
Błędowice Dolne	7 klas.	7	3	240	220	460	240	215	455	10	—	1	2 Rus.
Boconowice	1 "	1	—	32	43	75	29	47	76	1	—	—	
Bukowiec	2 "	2	1	98	97	195	94	92	186	3	—	—	
Bystrzyca	6 "	7	4	238	219	457	210	224	434	9	—	1	+ 1 Eks.
Cierlicko	5 "	5	—	143	150	293	129	134	263	5	—	1	
Datynie Dolne	2 "	2	—	39	52	91	37	48	85	2	—	1	
Gnojnik I.	1 "	1	—	15	24	39	13	26	39	1	—	—	
Gnojnik II.	1 "	1	—	21	27	48	22	22	44	1	—	—	
Gródek	3 "	3	—	80	83	163	71	68	139	3	—	—	
Grodziszcz	1 "	1	—	25	27	52	20	26	46	1	—	—	
Guty	2 "	2	1	80	73	153	78	70	148	3	—	—	
Jabłonków	6 "	6	—	164	187	351	136	174	310	6	—	1	
Karpętna	2 "	2	—	46	40	86	40	38	78	2	—	—	
Kocobędz	2 "	2	—	38	47	85	37	49	86	2	—	1	
Kojkowice	1 "	1	—	15	31	46	16	32	48	1	—	1	
Końska	5 "	5	1	125	131	256	121	113	234	4	2	1	
Koszarzyska	2 "	2	—	47	40	87	53	45	98	2	—	—	
Leszna Dolna	3 "	3	1	—	—	—	80	78	158	4	—	1	
Ligotka Kam.	3 "	3	—	100	83	183	86	77	163	2	1	1	
Łomna D.	2 "	2	—	55	62	117	40	57	97	2	—	—	
Łomna G.	1 "	1	1	47	39	86	46	44	90	2	—	1	
Łyżbice	4 "	4	—	88	89	177	75	86	161	4	—	1	
Milików	3 "	3	—	104	85	189	103	85	188	2	1	1	1 Rus.
Mistrzowice	1 "	1	—	14	15	29	19	14	33	1	—	—	
Mosty przy Jabł.	4 "	4	1	152	183	335	122	143	265	5	—	1	
Nawsie	5 "	5	1	119	171	290	113	146	259	5	1	1	
Niebory	3 "	3	—	—	—	—	64	76	140	3	—	—	
Nydek	5 "	5	—	114	133	247	110	132	242	4	1	—	
Nydek-Głuchowa	1 "	1	—	39	38	77	19	22	41	1	—	—	
Oldrzychowice I.	3 "	3	—	78	86	164	44	79	123	3	—	1	
Oldrzychowice II.	2 "	2	—	63	71	134	62	59	121	2	—	—	
Piosek	2 "	2	2	112	96	208	102	79	181	2	2	—	
Pioseczna	2 "	2	—	52	59	111	47	50	97	2	—	—	
Ropica	4 "	4	—	87	81	168	79	73	152	4	—	1	
Rzeka	1 "	1	1	40	39	79	43	40	83	2	—	—	
Sibica	2 "	2	—	35	33	68	37	33	70	1	—	—	
Śmiłowice	1 "	1	1	57	55	112	60	55	115	2	—	1	
Stanisławice	1 "	1	—	29	27	56	28	25	53	1	—	—	
Szumbark	3 "	3	—	66	62	128	59	62	121	3	—	—	
Trzycieź	2 "	2	—	31	37	68	39	33	72	2	—	1	
Trzynieć chłop.	6 "	6	—	300	—	300	263	—	263	6	—	—	
Trzynieć dziew.	6 "	6	—	—	273	273	—	262	262	6	—	1	
Trzanowice	2 "	2	—	36	59	95	38	56	94	2	—	—	
Tyra	1 "	1	—	31	39	70	21	23	47	1	—	—	
Wędrynia	6 "	6	2	171	199	370	141	147	288	5	3	1	1 Rus.
Wędrynia Zaolzie	2 "	2	—	38	46	84	37	42	79	2	—	1	
Wielopole	1 "	1	—	41	34	75	34	30	64	1	—	1	

G m i n a	Ilu klasowa szkoła	Ile		1. I. 1923 Ilość		R a z e m	1. X. 1923		R a z e m	Ilość			U w a g a
		klas zasadn.	paralelek	chłopców	dziewcząt		chłopców	dziewcząt		naucz. kwal.	niekwalifik.	naucz. pol. pęcz.	
Żuków Dolny	2 klas.	2	—	77	59	136	69	57	126	2	—	—	
Żuków Górny I.	1 „	1	—	20	29	49	16	21	37	1	—	1	
Żuków Górny II.	1 „	1	—	19	23	42	—	—	—	1	—	—	
Powiaty inne:													
Śląska Ostrawa	2 „	2	—	32	38	70	33	37	70	2	—	—	
Gruszów (p. Fryd.)	5 „	5	1	149	159	308	125	144	269	5	1	1	
Witkowice (Mor.)	2 „	2	—	61	49	110	47	35	82	2	—	—	

Te szkoły publiczne nie czynią zadość potrzebom społeczeństwa. Lepiej przedstawiało się szkolnictwo nasze przed przewrotem za czasów austriackich. W czasach plebiscytowych zamknięto wiele szkół, obecnie zaś rząd czeski zakłada i buduje bardzo wiele szkół czeskich. Wobec tego główny ciężar troski o szkolnictwo polskie spadł na Macierz Szkolną, która otworzyła już i utrzymuje szereg szkół, inne zaś otworzyć zamierza.

Prywatne szkolnictwo polskie w Czechosłowacji obejmuje następujące działy:

A) Wychowanie w wieku przedszkolnym: Ochronki.

w r. 1920 było na Śląsku 7 (Bogumin, Frysztat, Sibica, Skrzeczów, Śl. Ostrawa = 2 i Śr. Sucha)

w r. 1920 było na Morawach 3 (Mor. Ostrawa, Przywóz i Mar. Góry)

Razem . . . 10

w r. 1922 zamknięto . . . — 2 (w Śląskiej Ostrawie)

w r. 1923 otwarto . . . + 3 (w Darkowie, Gór. Sucheju i Szumbarku)

Razem istnieje 11 ochronek z 11 mistrzyniami i 235 dziećmi.

B) Wychowanie w wieku szkolnym.

1. Szkoły ludowe.

w r. 1920 było na Śląsku 7 (Bogumin, Frysztat, Hermanice, Radwanice, W. Kończyce, Śl. Ostrawa, Toszon.)

w r. 1920 było na Morawach 3 (Mor. Ostrawa, Przywóz i Mar. Góry)

Razem . . . 10

w r. 1920 rozwiązano . . .	—	3 (Hermanice, Radwanice i W. Kończyce)
		(bez woli Macierzy Szkolnej)
w r. 1921 przejął rząd . . .	—	1 (we Frysztacie uginiona!)
w r. 1922 zamknięto . . .	—	1 (Toszonowice)
w r. 1922 otwarto . . .	+	1 (w Niem. Lutyni)
w r. 1923 otwarto . . .	+	1 (w Rychwałdzie)

Obecnie istnieje 7 szkół ludowych, a mianowicie:

a) na Śląsku:

1) 5-klasowa w Boguminie	o 6	klasach,	6	siłach	naucz. i 181	dzieciach,
2) 2-klasowa w N. Lutyni	o 5	»	5	»	»	i 174 »/
3) 2-klasowa w Śl. Ostrawie	o 2	»	2	»	»	i 61 »
4) 2-klasowa w Rychwałdzie	o 2	»	2	»	»	i 60 »

b) na Morawach:

5) 5-klasowa w Mar. Górach	o 5	»	5	»	»	i 151 »
6) 5-klasowa w M. Ostrawie	o 5	»	5	»	»	i 149 »
7) 5-klasowa w Przywozie	o 5	»	5	»	»	i 149 »

Razem 7 szkół o 30 klasach, 30 siłach naucz. i 925 dzieciach.

2. Szkoły wydziałowe.

w r. 1920 były na Śląsku . . . 3 (Frysztat, Niem. Lutynia i Śl. Ostrawa)

w r. 1920 były na Morawach 1 (Mor. Ostrawa)

Razem . . . 4

w r. 1923 otwarto 2 (Łazy i Bystrzyca)

Razem istnieje . . . 6 szkół wydziałowych, a mianowicie:

1. Frysztat	o 5	klasach,	8	siłach	naucz.	—	256	dzieciach
2. Niem. Lutynia	o 3	„	4	„	„	—	87	„
3. Śl. Ostrawa	o 3	„	5	„	„	katecheta	98	„
4. Mor. Ostrawa	o 5	„	8	„	„	—	197	„
5. Bystrzyca	o 2	„ (I i II)	3	„	„	—	116	„
6. Łazy	o 2	„ (Ia i Ib)	2	„	„	—	85	„

Razem 6 szkół o 20 klasach, 30 siłach naucz. — 839 dzieciach

Oprócz powyższych jest jeszcze 10 sił nauczycielskich, dochodzących i uczących tylko niektórych przedmiotów (katecheci, rob. ręczne, drugi język etc.).

3. Szkoły średnie.

Istnieje jedno gimnazjum realne im. J. Słowackiego w Orłowej. Zakład ten, założony w 1909 r. wspólnymi siłami przez

T. S. L. w Krakowie i Macierz Szkolną w Cieszynie, utrzymuje od 1. września 1920 r. Macierz Szkolna w Czeskim Cieszynie. Zakład liczy 434 uczniów i uczenic w 8 klasach i 4 paralelkach w klasach niższych, należy więc w Czechosłowacji do zakładów średnich o największej frekwencji. Zakład liczy 20 sił nauczycielskich, z czego 16 stałych, a 4 pomocnicze. Przy gimnazjum istnieje Bursa, umieszczona w własnym budynku Macierzy Szkolnej, świeżo odnowiona kosztem 80.000 koron czeskich, po zupełnem zniszczeniu w czasie plebiscytowym. Znajduje w niej pomieszczenie 73 uczniów, pochodzących z miejsc, oddalonych od gimnazjum 2—3 godziny drogi.

Nadto dzięki usilnym zabiegom czynników politycznych i Towarzystwa nauczycieli spowodowano otwarcie paralelek polskich przy czeskim seminarjum nauczycielskiem w Śląskiej Ostrawie. Istnieją dwa kursa, liczące 24 uczniów. Uczą zaś profesorowie gimnazjum polskiego z Orłowej.

Uzupełnieniem tego obrazu będzie przegląd szkolnictwa przemysłowego.

4. Szkolnictwo uzupełniająco-przemysłowe.

Szkolnictwo uzupełniająco-przemysłowe rozwija się nadal pomyślnie mimo poważnych ciosów, zadanych mu podczas ery plebiscytowej i poplebiscytowej.

Podczas plebiscytu nie było możliwem otworzyć nauki w szkołach uzupełniająco-przemysłowych w Dąbrowej, Rychnwałdzie i w Michałkowicach. Po plebiscycie zamknięte zostały szkoły w Ostrawie Śląskiej i w Przywozie.

Natomiast otwarto szkoły nowe w Trzyńcu i Jabłonkowie. Uzupełniające szkoły przemysłowe polskie istnieją zatem: w Orłowej, Łazach, Karwinie, Frysztacie, Suchej Średniej, Błędowicach, Mor. Ostrawie, Trzyńcu i w Jabłonkowie, — razem 9 szkół.

Szkoły te miały w r. 1922-23 23 klas, w których pobierało naukę około 680 uczniów i uczenic. Nauka odbywała się 2—3 razy w tygodniu w 230 godzinach tygodniowych. W szkołach tych pracowało 45 nauczycieli i 4 nauczycielki (w tem 4 siły zawodowe).

Wszystkie szkoły uzyskały subwencje publiczne. Jednakowoż czynniki miejscowe nie dopisały w pełnej mierze, tak, że Macierz Szkolna zmuszoną była pospieszyć z pomocą finansową, a zwłaszcza na pokrycie deficytów szkół, oraz na przybory szkolne i środki naukowe.

Towarzystwo nauczycieli uzupełniających szkół przemysłowych otwarło własną składnicę druków stylistycznych i rozpoczęło własne wydawnictwo wzorów do nauki o motorach i kotłach parowych.

Zestawione cyfry pouczają nas, że Macierz Szkolna za Olzą czyni bardzo dużo. Do zrobienia jednak jest jeszcze bardzo wiele. Nie zdołano n. p. otworzyć dotąd szkoły polskiej w Czeskim Cieszynie, której brak odczuwa się bardzo dotkliwie. Należy się jednak spodziewać, że mimo niesłychanie trudnych warunków działalność ta będzie rozwijać się nadal pomyślnie, zwłaszcza, że społeczeństwo tamtejsze ceni oświatę wysoko, rozumie jej potrzeby, nie szczędzi ofiar. Wydatki, jakie łoży Macierz Szkolna na utrzymywane przez się szkoły, wynosi 1,800.000 koron czeskich, co, przeliczone na walutę polską, wynosi cyfry zawrotne. Część tych wydatków pokrywają opłaty szkolne, które w gimnazjum wynoszą od ucznia 40 Kcz. miesięcznie, w szkołach wydziałowych 10—20, zaś w ludowych 5 Kcz. Część tych wydatków pokrywa subwencja czeskich władz szkolnych, lwiaż zaś część wydatków pokrywa ofiarność publiczna.

Postawa społeczeństwa naszego za Olzą jest godna najwyższego uznania, poparcia i naśladowania na całych obszarach polskich. Tego ducha sprężystości, solidarności i ofiarności życzymy przede wszystkim naszym braciom ze Śląska Górnego, gdzie szkolnictwo polskie wciąż jeszcze pozostaje w stanie niemowlęcym.

Biblioteka Śląska

C 005619

II

W

KOMP.